

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні педагогічної ради
протокол №1 від 29.08.2025

**Навчальна програма
«Етика. 5 клас (НУШ)»
на 2025/2026 навчальний рік**

розроблено за модельною навчальною програмою

**«Етика. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти
(автори Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.Є., Мелещенко Т.В.,
Щупак І.Я.)**

**Зміст навчальної програми забезпечує підручник:
«Етика» міжгалузевого інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної
середньої освіти (автори Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.Є.,
Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.)**

Пояснювальна записка

Нормативно-правова база

1. Закон України «Про освіту» (05 вересня 2017 р., № 2145-VIII).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р., № 463-IX).
3. Державний стандарт базової середньої загальної освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898).
4. Типова освітня програма (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 № 1120).
5. Навчальна програма «Етика. <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>)

Навчальна програма міжгалузевого інтегрованого курсу «Етика» для 5 класу спрямована на реалізацію вказаної мети, визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, зміст та види навчальної діяльності учнів, що спрямовані на реалізацію очікуваних результатів.

Метою навчання «Етики» як складника соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток добродесної, відповідальної та виваженої поведінки, що відповідає моральним цінностям і орієнтирам особистості, формування в учня/учениці навичок гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії та спілкування, морального ставлення до інших.

Для реалізації означеної мети визначено такі завдання:

- застосовувати знання про людину, її здоров'я, взаємини з іншими та добробут, відповідально ставитись до власної поведінки у спілкуванні з оточуючими, турбуватись про безпеку в комунікації, уникати факторів ризику для власного і суспільного життя, добробуту;

- будувати гармонійні взаємини з оточуючими на основі моральних цінностей, проявляти дружність, ввічливість, повагу та чуйність, толерантність та милосердя в поведінці та стосунках;

- приймати обґрунтовані рішення для налагодження стосунків з іншими і добробуту, аргументувати власний ціннісний вибір щодо взаємин з оточенням і вчинків у різних життєвих ситуаціях;

- аналізувати й оцінювати себе, власну поведінку і поведінку та вчинки інших людей, визначаючи альтернативи та прогнозуючи наслідки, на основі критеріїв моралі та безпеки, контролювати та регулювати свої почуття та емоції.

Програмою передбачено вивчення предмета в адаптаційному циклі базової середньої освіти (5–6 класи).

Основною ідеєю концепції побудови програми є поступальний рух дитини від особистісного виміру внутрішнього світу до гармонійної взаємодії з іншими і взаємин у спільноті та суспільстві в цілому.

У шостому класі продовжується і поглиблюється опрацювання учнями основних понять етики, що створюють цілісну картину людського буття в його моральному вимірі. Ця частина предмета спрямована більшою мірою на формування внутрішнього світу учнів, їхньої глибинної духовної культури, усвідомлення національних та загальнолюдських цінностей.

Змістова частина
Опис результатів навчання, визначені модельною програмою

Основна частина
5 клас
17 год

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час [6 • бережливо ставиться до власного майна та майна інших осіб, обґрунтовує недоторканність чужого майна • визначає свої потреби, бажання, інтереси та цілі • самостійно створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті • виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності (хобі, спорт, мистецтво, навчання тощо) та наполегливість у досягненні мети • розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього • визначає цілі власної діяльності і стратегії їх досягнення 	<p>Вступ. Що вивчає «етика»? Мораль, моральні цінності. Людські чесноти</p>	<p>Словникова робота Гра «Представ свого товариша» Вправа «Хмара слів»</p>
Тема 1. Моральні норми		
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я • звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами • визначає, ідентифікує та обговорює фізичні, психічні (у тому числі емоційні) і соціальні зміни, які відбуваються під час переходу в основну школу розпізнає приклади поведінки, дружньої до навколишнього середовища • аналізує причини вибору нездорової поведінки розрізняє ситуації, коли силу переконання використали з позитивними чи негативними намірами • розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає свій і чужий особистий простір під час спілкування бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби 	<p>Унікальність людини</p>	<p>Робота з ребусами Колективна робота учнів Інтерактивна гра «Мікрофон». Проблемні питання Робота з художніми творами. Онлайн-тестування Вправа «Закінчіть речення»</p>
	<p>Правила.</p>	<p>Робота зі схемою Інтерактивні завдання Дидактична гра «Незакінчені речення» Словникова робота Метод «Шість капелюхів»</p>
	<p>Моральні норми та принципи. Вчинок</p>	<p>Вправа «Художній твір з переключенням» Робота з прислів'ями та приказками Вправа «Намісто гарних слів» Вправа</p>

		«Художній твір з переключенням» Робота з прислів'ями та приказками Вправа «Намісто гарних слів»
	Повага до людини - основа етики. Повага до морально-культурних надбань суспільства	Робота зі схемою Інтерактивні завдання Дидактична гра «Незакінчені речення» Вправа «Намалюй настрої» Словникова робота Інтерактивні завдання Сюжетні ігри Метод «Шість капелюхів»

Тема 2. Людські чесноти.

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • діє за алгоритмом у небезпечних ситуаціях, використовуючи інформацію, що міститься в тексті інструкції • прогнозує наслідки своїх дій у непередбачуваних і надзвичайних ситуаціях, апелюючи до набутих знань та достовірної інформації пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників • визначає форми поведінки, які приносять задоволення без нанесення шкоди власному здоров'ю і здоров'ю інших осіб аналізує власний навчальний розвиток, вказуючи на причини успіхів та невдач • визначає прагнення і потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб • розуміє взаємовплив емоційного стану, переконань, поведінки всіх учасників спільної діяльності вирізняє ознаки доброчинності • виявляє чуйність до осіб, які потребують допомоги • вміє раціонально розпоряджатися власними грошима 	Роль чеснот у житті людини. Доброчесність, стриманість терплячість. Доброзичливість	Вправа «Художній твір з переключенням» Робота з прислів'ями та приказками Вправа «Намісто гарних слів» Вправа «Художній твір з переключенням» Робота з прислів'ями та приказками Вправа «Намісто гарних слів» Робота зі схемою Інтерактивні завдання «Мозковий штурм» Дидактична гра «Незакінчені речення» Метод «Шість капелюхів»

	Старанність. Щедрість. Ввічливість	Вправа на закріплення «Визначити емоцію, почуття, афект» Вправа «Зобрази задану емоцію». Вправа «Ситуації з емоціями». закінчити речення-поради Робота з ілюстраціями Рольові ігри Дидактична гра «Незакінчені речення» Асоціативний куц Гра «Так — ні» Словникова робота Інтерактивні завдання
--	---------------------------------------	---

Тема 3. Людина серед людей

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями і правилами в соціальному і природному середовищі • обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та громадських місцях протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції і неповаги щодо себе та інших осіб • виокремлює інформацію та обговорює ситуації булінгу, зокрема кібербулінгу • моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття • здатний викликати необхідні рятувальні служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію • причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях моделює ситуацію з конструктивним залагодженням конфліктів • розробляє стратегію подолання булінгу, визначає джерела допомоги жертвам булінгу, 	Цінність довіри. Родинне коло	Асоціативний ланцюжок Дидактична гра «Незакінчені речення» Метод «Шість капелюхів» Робота з ілюстраціями Рольові ігри
	Дружба й товаришування Людина в колективі	Робота зі схемою Інтерактивні завдання Дидактична гра «Незакінчені речення» Робота з відео «Мозковий штурм» Інтерактивні завдання Робота зі схемою

<p>звертається за допомогою до інших осіб</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконує різні ролі в груповій роботі визначає відмінності між людьми як ціннісну ознаку індивідуальності • толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці і доброту • пояснює почуття інших осіб і визнає їх право на вираження своїх почуттів • виявляє чуйне ставлення до людей з особливими потребами • виявляє розуміння індивідуальних відмінностей інших осіб 	<p>Шкільна етика. Поведінка в громадських місцях</p>	<p>Робота з відео Робота з художніми творами «Мозковий штурм» Метод «Кластер» Вправа на закріплення «Визначити емоцію, почуття, афект» Вправа «Зобрази задану емоцію». Вправа «Ситуації з емоціями». закінчити речення-поради</p>
	<p>Толерантність. Конфлікт</p>	<p>Асоціативний куц Гра «Так — ні» Словникова робота Інтерактивні завдання Вправа «Настрій смайлика» Фронтальне опитування Вправа Відтворення жестів Вправа «Поясни значення жесту». Інтерактивні завдання</p>

Тема 4. Культура спілкування

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поводиться безпечно під час спілкування, зокрема у колективі • прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі • пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки і добробуту • застосовує вербальні і невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації • передбачає вплив на власне здоров'я, безпеку, добробут та здоров'я, безпеку, добробут інших осіб неналежного використання цифрових пристроїв • виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей • визначає ефективні способи засвоєння навчальної інформації • знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність оцінює надійність різних джерел інформації (засоби масової інформації, реклама, соціальні мережі тощо) встановлює нові контакти та ефективно співпрацює для досягнення результату, використовує різні засоби зв'язку 	<p>Роль спілкування у житті людини Вербальне спілкування</p>	<p>Вправа на закріплення «Визначити емоцію, почуття, афект» Вправа «Зобрази задану емоцію». Вправа «Ситуації з емоціями». закінчити речення-поради «Мозковий штурм» Метод «Шість капелюхів»</p>
	<p>Почути і бути почутим</p>	<p>Робота з ілюстраціями Рольові ігри Дидактична гра «Незакінчені речення» Робота з ілюстраціями Рольові ігри Дидактична гра «Незакінчені</p>

		речення»
	Невербальне спілкування	Асоціативний куш Гра «Так — ні» Словникова робота Інтерактивні завдання
	Зовнішній вигляд людини як повідомлення	Асоціативний ланцюжок Дидактична гра «Незакінчені речення» Метод «Шість капелюхів»
	Дистанційне спілкування Долання бар'єрів слухання	Робота з відео «Мозковий штурм» Інтерактивні завдання Робота зі схемою Дидактична гра «Незакінчені речення» Робота зі схемою Інтерактивні завдання Дидактична гра «Незакінчені речення»
	Культура спілкування	Робота зі схемою Інтерактивні завдання Дидактична гра «Незакінчені речення»
	Узагальнення з теми «Культура спілкування»	Бесіда Інтерактивні завдання Письмові види робіт Онлайн-тестування

Наскрізнi лiнii та предметнi компетентностi

Наскрізна змістова лінія «Екологічна безпека й сталий розвиток» націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Реалізація змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» здійснюється на основі творів мистецтва та художньо-творчої діяльності у процесі виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до природи; усвідомлення себе частиною світу, в якому все взаємопов'язане; розуміння єдності національно-регіональних цінностей і глобальних людських пріоритетів.

Наскрізна змістова лінія «Громадянська відповідальність» спрямована на виховання відповідального громадянина своєї держави. Вагомою її складовою є формування в учнів культурної самосвідомості – здатності розуміти роль культури у становленні способу мислення і поведінки людей, шанобливого, толерантного ставлення до культурних надбань свого народу, країни, світу; усвідомлення власної значущості і відповідальності щодо причетності до свого народу. Це здійснюється під час опанування учнями досягнень українського мистецтва, зокрема в контексті світової мистецької спадщини.

Наскрізна змістова лінія «Здоров'я і безпека» націлена на формування духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище. Її реалізація засобами мистецтва сприятиме гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості. Це відбувається у процесі усвідомлення учнями впливу мистецтва на емоційну сферу людини, зокрема через емоційно-образне пізнання навколишнього світу на основі синтезу різних видів мистецтва; ознайомлення з елементами арттерапії, які сприятимуть збагаченню емоційно-почуттєвої сфери школярів, зниженню кількості захворювань та поведінкових ризиків.

Наскрізна змістова лінія «Підприємливість і фінансова грамотність» націлена на формування проактивної особистості, яка вмiє планувати й досягати поставлених цiлей, розвиває свої лiдерські якостi тощо. Вона реалiзується у процесi формування в учнiв умiнь реально визначати свої сильні й слабкі сторони; мотивації учнів до виявлення творчих ініціатив та сприяння їхній реалізації, зокрема через втілення їх у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній).

Розвиток наскрізних вмінь

Наскрізне вміння	Вид діяльності
1. Читання та розуміння	Читання тексту підручника або слухання інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями
2. Уміння висловлювати власну думку усно і письмово	Короткі повідомлення учнів, обговорення та дискусії
3. Критичне та системне мислення	Пошукові завдання, практичні завдання
4. Здатність логічно обґрунтовувати позицію	Складання речень, ребусів, кросвордів із застосування понять, читання легенди карти
5. Творчість	Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах): уявна екскурсія, малюнок
6. Ініціативність	Пошукові завдання, робота в групах
7. Вміння конструктивно керувати емоціями	Обговорення та дискусії (орієнтовні теми)
8. Вміння оцінювати ризики та приймати рішення	Визначати позитивні і негативні чинники історичних подій
9. Вміння розв'язувати проблеми	Вирішувати проблемні питання

10. Здатність співпрацювати з іншими людьми	Створення проектів у групах
---	-----------------------------

Під час реалізації програми здобувачі освіти мають формувати на відповідному віковому рівні такі **ключові компетентності**:

Ключова компетентність	Уміння та ставлення
Вільне володіння державною мовою	<p>Уміння: читати і розуміти перекладені та адаптовані державною мовою писемні джерела, авторські публікації на історичні та актуальні для суспільства теми шукати інформацію та використовувати різні види джерел, формулювати та наводити обґрунтовані аргументи володіти термінологією в межах громадянської та історичної освітньої галузі створювати висловлення різних стилів в усній і письмовій формі на історичні та актуальні для суспільства теми вести аргументовану дискусію розпізнавати мовні засоби впливу, розрізняти техніки переконування та маніпуляції</p> <p>Ставлення: повага до української мови як державної, зацікавленість у її розвитку, розуміння цінності кожної мови критичне сприйняття інформації історичного та суспільно-політичного характеру розуміння та використання мови в позитивний та соціально відповідальний спосіб</p>
Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	<p>Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою</p> <p>Уміння: створювати висловлення в усній і письмовій формі стосовно історії і сучасності національної (етнічної, мовної) спільноти в Україні створювати інформаційні продукти щодо історії, культури і розвитку суспільства регіону та/або країни, з якою пов'язане походження родини вести дискусію щодо основ розвитку держави та суспільства, засад демократії, прав і свобод людини володіти основною термінологією рідної мови в межах громадянської та історичної галузі</p> <p>Ставлення: повага до рідної мови, розуміння її цінності</p>
	<p>Здатність спілкуватися іноземними мовами</p> <p>Уміння: читати і розуміти науково-популярні публікації, публіцистичні та художні твори іноземними мовами здійснювати пошук потрібної інформації іноземними мовами висловлюватися в усній і письмовій формі іноземною мовою стосовно актуальних тем історії та суспільства спілкуватися з носіями інших мов для обміну історичною, правовою та іншою актуальною для суспільства інформацією</p> <p>Ставлення: інтерес до історії та сучасності інших країн розуміння важливості вивчення іноземних мов для розширення кола спілкування та отримання інформації про світ цінування культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування</p>
Математична компетентність	<p>Уміння: правильно оперувати цифровими даними, математичними поняттями для глибокого пізнання, пояснення минулого та сучасних суспільних подій перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема тощо) та використовувати її в поясненнях</p>

	<p>встановлювати зв'язки між фрагментами даних і джерелами різних видів</p> <p>використовувати математичні методи та дані, розуміти способи маніпулювання ними</p> <p>Ставлення:</p> <p>прагнення обирати раціональні способи пояснення подій минулого, причин та можливих способів розв'язання сучасних соціальних, політичних, економічних проблем</p> <p>розуміння важливості математичного опрацювання даних для створення науково обґрунтованих висновків</p>
Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій	<p>Уміння:</p> <p>оцінювати та пояснювати взаємодію людини та довкілля в різні історичні періоди</p> <p>розкривати зміст, значення, вплив технологій, технічних винаходів та наукових досягнень на перебіг історичних подій, явищ і процесів</p> <p>Ставлення:</p> <p>сталий інтерес до наукових досягнень і здобутків природничих наук</p> <p>визнання цінності природних ресурсів для сьогодення та майбутніх поколінь і раціональне використання їх у повсякденному житті</p>
Інноваційність	<p>Уміння:</p> <p>генерувати нові ідеї, оцінювати їх переваги і ризики</p> <p>наводити історичні приклади впливу інновацій на суспільне життя</p> <p>Ставлення:</p> <p>готовність ініціювати, критично оцінювати та впроваджувати нові знання, способи діяльності, норми, що забезпечують сталий розвиток громади та суспільства</p>
Екологічна компетентність	<p>Уміння:</p> <p>визначати ризики та наслідки впливу людини на довкілля, передбачати можливості екологічних загроз</p> <p>моделювати свою поведінку на основі розуміння наявних екологічних загроз</p> <p>критично оцінювати роль людини та держав у досягненні Цілей сталого розвитку ООН</p> <p>Ставлення:</p> <p>готовність реагувати на ризики екологічних загроз</p> <p>усвідомлення важливості захисту природи, сприяння сталому розвитку суспільства</p>
Інформаційно-комунікаційна компетентність	<p>Уміння:</p> <p>використовувати цифрові технології для пошуку потрібної історичної та соціальної інформації, її добору, перевірки, впорядкування і поширення</p> <p>критично оцінювати, виявляти маніпуляції історичною та актуальною для суспільства інформацією у процесі аналізу електронних медіа</p> <p>дотримуватися авторського права та етичних норм у роботі з інформацією та під час онлайн-спілкування</p> <p>створювати вербальні та візуальні (графіки, діаграми, фільми) повідомлення, мультимедійні презентації соціального та історичного змісту, поширювати їх</p> <p>Ставлення:</p> <p>критичне ставлення до інформації з різних джерел</p> <p>відповідальне використання засобів масової інформації</p>
Навчання впродовж життя	<p>Уміння:</p> <p>визначати власні навчальні цілі</p> <p>аналізувати процес власного навчання, відстежувати зміни у сприйнятті інформації</p> <p>знаходити та опрацьовувати джерела суспільно важливої інформації із застосуванням доцільних для цього методів</p> <p>розуміти роль освіти, навчання для людини та суспільства сьогодні та в історичній ретроспективі</p> <p>аналізувати та узагальнювати здобуту інформацію</p> <p>Ставлення:</p> <p>відкритість до постійного самонавчання та взаємонавчання, бажання ділитися</p>

	здобутими знаннями з іншими особами
Громадянські та соціальні компетентності	<p style="text-align: center;">Громадянські компетентності</p> <p>Уміння: моделювати свою поведінку як активного і відповідального члена громадянського суспільства, який знає основи права, добре обізнаний із змістом прав людини та вміє їх захищати у правовий спосіб формувати та обстоювати свою громадянську позицію щодо локальних та глобальних питань утримуватися від можливостей зловживати своїми правами виявляти відповідальність, уникати негативних стереотипів та узагальнень, а також мови ворожнечі в обговоренні суспільних проблем і різних соціальних груп брати участь у розв'язанні проблем різних спільнот, зважаючи на інтереси їх представників конструктивно співпрацювати з іншими особами, ініціювати або брати участь у реалізації проектів, громадських заходів критично оцінювати ідейні платформи та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та розуміти їх роль у розвитку демократичного суспільства</p> <p>Ставлення: усвідомлення себе відповідальним громадянином України, розуміння своїх прав і обов'язків як громадянина України та готовність їх виконувати; самоповага та повага до прав та гідності інших осіб громадянська поведінка, що ґрунтується на почутті власної гідності та внутрішньої свободи, розвинутій правосвідомості та обстоюванні демократичних цінностей плекання нетерпимості до корупції в усіх її проявах, розуміння неприпустимості толерування нерівності та недоброчесності готовність відмовитися від нечесних практик під час розв'язання проблем визнання цінності іншої особи та повага до її приватності толерантність і готовність до взаємовигідного розв'язання соціально-політичних суперечностей</p>
	<p style="text-align: center;">Соціальні компетентності</p> <p>Уміння: ідентифікувати себе як члена різних спільнот, громадянина України формулювати та обстоювати в дискусії власні погляди та переконання, конструктивно спілкуватися на різноманітні актуальні теми історії та суспільства знаходити історичні приклади залагодження суперечностей і конфліктів працювати в групі, досягати порозуміння та налагоджувати співпрацю з іншими особами з відмінними ідеями та цінностями, використовуючи власний досвід та досвід інших осіб, зокрема взятий з історії</p> <p>Ставлення: усвідомлення цінності людини, її життя, здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки повага до законів і традицій, досвіду інших народів, релігій та культур толерантне ставлення до життєвої позиції іншої особи, громадської думки, особливостей соціальної поведінки, способу життя та форм самовираження інших осіб керування власними емоціями, готовність до пошуку компромісів волонтерство, підтримка громадських проектів та ініціатив, спрямованих на розв'язання актуальних суспільних проблем</p>
Культурна компетентність	<p>Уміння: образно мислити та уявляти характеризувати основні тенденції розвитку культури в минулому та сучасності використовувати мистецькі артефакти для пізнання минулого, осмислювати твори мистецтва в історичному контексті співставляти різні культури, їх цінності, традиції тощо</p>

	<p>виявляти вплив належності до різних спільнот і зовнішніх чинників на формування поглядів та переконань особи</p> <p>визначати та пояснювати значення належності до соціокультурної спільноти</p> <p>Ставлення:</p> <p>повага до людини, протидія і запобігання проявам дискримінації та нерівного ставлення</p> <p>цінування соціального та культурного різноманіття, пояснення його переваг і викликів у сучасному суспільстві</p> <p>свідоме збереження та розвиток власної культури, повага до культур інших народів</p> <p>відповідальна поведінка та піклування про пам'ятки культурної спадщини</p> <p>відкритість до міжкультурного діалогу</p>
<p>Підприємливість та фінансова грамотність</p>	<p>Уміння:</p> <p>використовувати досвід пізнання історії для обрання дієвих життєвих стратегій</p> <p>брати до уваги зміни в історії та суспільстві, оцінювати їх ризики та переваги для власного життя і життя спільноти</p> <p>виявляти інтереси різних спільнот/груп і шукати способи їх узгодження для розв'язання проблем</p> <p>планувати, організовувати, реалізувати індивідуальні чи командні проекти, оцінювати їх ефективність, представляти результати</p> <p>характеризувати економічну політику і розвиток торгівлі, визначати їх вплив на суспільне життя</p> <p>пояснювати спосіб організації національних економік та вплив економічних і фінансових процесів на функціонування суспільства</p> <p>Ставлення:</p> <p>готовність використовувати досвід історії для самопізнання та досягнення цілей сталого розвитку суспільства</p> <p>зважене прийняття рішень на основі досвіду минулого та сучасного соціального життя</p> <p>здатність брати на себе відповідальність за результат власної та колективної діяльності, ініціативність, відкритість до нових ідей</p> <p>усвідомлення економічних та соціальних можливостей і викликів, з якими стикається суспільство</p> <p>здатність приймати фінансові рішення з урахуванням можливих ризиків</p>

Оцінювання результатів навчання

Зміст, засоби й методи навчання мають бути спрямовані на досягнення, визначені Державним стандартом базової середньої освіти, й обов'язкових результатів навчання, яких учні мають досягнути в процесі навчання.

Основними видами оцінювання є формувальне, підсумкове та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання, або оцінювання в процесі навчання, передбачає використання різних форм (самооцінювання, взаємооцінювання (оцінювання роботи в групах / парах, під час захисту проєктів, оцінювання вчителем / учителькою з використанням карток, піктограм, вікторин, інтелект-карт, шкалювання тощо), що спрямовуються на відстеження особистісного розвитку учня / учениці. Окремі завдання для формувального оцінювання можуть бути диференційованими. Завдання для оцінювання добираються так, щоб можна було отримати об'єктивну інформацію про рівень досягнень учнями обов'язкових результатів навчання певної групи результатів (далі – ГР) освітньої галузі: . Поводитись етично (ГР1); Група результатів 2. Мислить критично. (ГР2); Група результатів 3. Позитивно ставиться до себе та оточуючих (ГР3).

Тематичне оцінювання є необов'язковим. Його можна проводити за потреби для отримання інформації про рівень досягнень очікуваних результатів учнів із певної теми, розділу.

Підсумкове оцінювання має на меті оцінити якість навчання. Воно здійснюється періодично. Кількість підсумкових робіт встановлює вчитель / учителька самостійно. Підсумкові роботи можуть охоплювати один, декілька або всі групи результатів громадянської та історичної освітньої галузі, визначені в Державному стандарті базової середньої освіти. Підсумкове оцінювання здійснюють із урахуванням Загальних критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти та Критеріїв оцінювання за освітніми галузями результатів навчання здобувачів освіти відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (у частині громадянської та історичної освітньої галузі), що затверджені наказом МОН від 02.08.2024 № 1093 (<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvanniarezultativ-navchannia>). Під час підсумкового оцінювання за семестр вчитель / учителька може провести комплексну підсумкову роботу (КПР) або окремі підсумкові роботи для кожної групи результатів (ГР1, ГР2, ГР3).

Рівні навчальних досягнень учнів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Учень (учениця) називає одне-два етичних поняття, моральних чи етикетних норми
	2	Учень (учениця) називає кілька етичних понять теми, моральних і етикетних норм, правил поведінки; дає моральну оцінку ситуації чи вчинку на рівні «добре»-«погано»
	3	Учень (учениця) двома-трьома простими реченнями пояснює зміст етичного поняття; наводить приклади окремих фактів та явищ із моральної практики; дає власну оцінку окремих фактів та явищ моральної практики (на рівні «добре-погано») й пояснює її одним-двома реченнями
II. Середній	4	Учень (учениця) репродуктивно відтворює (у вигляді 4-6 простих речень) частину матеріалу уроку; дає пояснення етичних понять і термінів уроку; наводить приклади морального та аморального в житті людей; оцінює прості моральні ситуації та пояснює свою оцінку у відповідності до норм моралі; формулює правило поведінки у відповідності до норми моралі чи етикету
	5	Учень (учениця) відтворює основний зміст навчального матеріалу уроку, відповідаючи на запитання учителя; визначає окремі ознаки етичних понять; аналізує ситуацію за запитаннями вчителя, підручника; за допомогою вчителя співвідносить конкретні вчинки з відповідними нормами моралі й етикету та висловлює оцінне судження
	6	Учень (учениця) у цілому самостійно відтворює матеріал теми; характеризує подію, ситуацію, учинок з точки зору моральних критеріїв; правильно вживає етичні поняття й пояснювати їх на прикладах; використовує приклади з історії та літератури, висловлює просте оцінне судження про відповідність чи невідповідність поведінки моральним нормам
III. Достатній	7	Учень (учениця) у цілому послідовно, самостійно відтворює матеріал теми; може виявляти розуміння етичної термінології; пояснює критерії оцінки певних учинків, подій, ситуацій, обґрунтовуючи власну думку прикладом
	8	Учень (учениця) самостійно опановує основний навчальний матеріал уроку; аналізує відповідні явища та ситуації, визначаючи ознаки моральної поведінки; моделює прості ситуації морально-етичного змісту та пропонує аргументовані шляхи їх розв'язання
	9	Учень (учениця) самостійно опрацьовує матеріал уроку за підручником; самостійно аналізує етичні феномени та робить власні нескладні висновки; обґрунтовує власні етичні судження й оцінки за допомогою власних прикладів та аргументів; порівнює й узагальнює явища морально-духовного життя суспільства
IV. Високий	10	Учень (учениця) оперує основним навчальним матеріалом, викладаючи його у відповідній формі; моделює морально-етичні ситуації, пропонує шляхи їх розв'язання та пояснює їх; самостійно розв'язує ситуацію морального вибору та пояснює свій вибір, спираючись на етичні категорії; самостійно оцінює

		моральність явищ, подій, учинків; з незначною допомогою вчителя працює з іншими джерелами інформації етичного змісту (фото, художній текст, усна розповідь)
	11	Учень (учениця) вільно викладає навчальний матеріал в усній та письмовій формі відповідно до завдання; самостійно здобуває нескладну інформацію етичного змісту з інших, крім підручника та розповіді вчителя, джерел; пояснює зміст етичних понять і моральних норм, застосовує їх для аналізу нових ситуацій, зокрема з власного життя; оцінює життєві ситуації, учинки людей і результати їх дій з позицій справедливості
	12	Учень (учениця) послідовно й логічно викладає навчальний матеріал, застосовуючи та пояснюючи етичні поняття й терміни; виявляє творчий підхід у розв'язанні ситуативних завдань, оперуючи набутими знаннями й уміннями; моделює ситуації морально-етичного змісту, проявляючи толерантність; оцінює власну поведінку та поведінку товаришів з позицій моральності та громадянської активності

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Технічне обладнання, програмно-дидактичне забезпечення, яке використовується у процесі вивчення предмета, курсу, онлайн-засоби:

1) Онлайн-джерела.

Приклади таких навчальних ресурсів: - <https://www.youtube.com/@UNICEFUkraine1997>, Ютуб канал «Легко вчу» - <https://www.youtube.com/@legkovchu> ; iMasha Казки-мультими - <https://www.youtube.com/@iMashaukrcartoonsandfairytale>; Erudito - <https://www.youtube.com/@EruditoEd> ; Канал «Плюс плюс» - <https://plus-plus.tv/1plus1video> .

3) Ігри та інтерактивні онлайн-застосунки. До таких ресурсів належать: Wordwall – <https://wordwall.net/uk> ; Ребуси українською - <http://rebus1.com/ua/> ; Kahoot - <https://kahoot.com/> ; Learningapps - <https://learningapps.org/> та ін.

4) Онлайн-сервіси для командної роботи, такі як Google Документи, Google Диск, Google Keep, інтерактивна дошка Padlet.

5) Електронний додаток до підручника «Етика» міжгалузевого інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (автори Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.С., Мелешенко Т.В., Щупак І.Я.) Платформа ІЗІ: <https://ua.izzi.digital/#/>.

Покликання на інформаційні ресурси в інтернеті, відеолекції, інші джерела:

1. Видавництво «Світич» [Електронний ресурс ресурс]. – Режим доступу: <https://svitdovkola.org/books/7>,

2. Інтернет на користь: онлайн ресурси для вивчення етики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lms.e-school.net.ua/>

3. Без бар'єрів [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://bf.in.ua/ethics/>